

mars 98

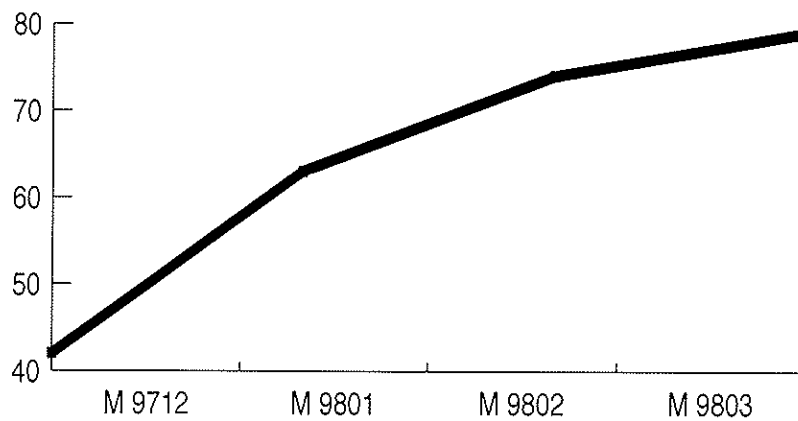
Nr 3

Årg 10

Ansvarig Utgivare: Stefan Jeppsson

TETRA PAKS TEKNISKA FÖRENING

Antalet medlemmar

Då det bara kom in 5 anmälningar till FEM-mötet den 19 mars ställdes det in. Arrangörerna önskade minst 10 anmälda. Vi återkommer då vi blir fler medlemmar.

I förra numret önskade jag tips från er som höll på med Internet. Inget kom in.

Jag har heller inte fått in något annat att publicera, förutom artikeln om de första billiga hemdatorerna, som jag kopierat och skrivit.

Du är välkommen att sprida kunskap genom denna tisning!

Nästa aktivitet är den 22 april 16.30. Idé och kontaktperson Bertil Karlsson. Fysikern Hans Uno Bengtsson, som bl a går på glödande kol ska ha en show i eller utanför Tetra Pak lokaler. Anmälan obligatorisk. Familjemedlemmar välkomna! Vad Hans Uno ska visa är inte fastställt. Han svarar gärna på frågor och vill ha in dem så snart som möjligt, så han kan förbereda sig.

Preliminärt program:

maj. Studiebesök Öresundsbron. Idé och kontaktperson Bengt Norén.

aug. Studiebesök vindkraftverk. Idé och kontaktperson Bengt Norén.

sept. Tobaksbolaget Malmö. Idé och kontaktperson Vilnis Bruveris.

Fler förslag välkomnas!

Stefan

Anmälan till Hans Uno Bengtsson den 22 april 16.30

Varaktighet ca 2 timmar.

I eller utanför någon av Tetra Pak lokaler Ruben Rausings gata.

Anmälan obligatorisk.

Sista anmälningsdag 16 april. Du får därpå bekräftelse + lokalens nummer.

Namn.....

Anst nr.....

Byggn nr.....

Tel nr.....

Antal pers.....

Frågor till Hans Uno:.....

.....

.....

.....

.....

.....

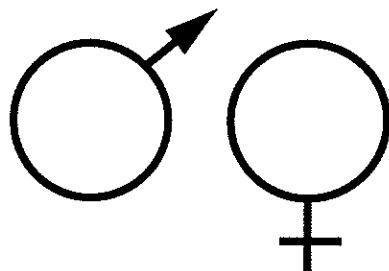
.....

Skickas till Stefan Jeppsson

312P

Insändningsuppgift.

Det var ingen som kom på vad dessa ursprungliga symboler stod för.

Den första betyder "man" och är en stiliserad bild av sköld och spjut.

Den andra betyder "kvinna" och är en stiliserad bild av en spinnslända, ett i en tråd hängande löst hjul, föregångaren till spinnrocken.

Bägge var alltså typiskt manliga och kvinnliga symboler för en sådär 1000 år sedan. Att man sedan använder samma symboler för metaller och himlakroppar är en annan sak.

Nu till nästa klurighet.

Ett kedjebrev sprids med rådet "skicka 20 kopior till dina vänner inom en vecka". Hur är den långsammaste spridningen, den snabbaste, den förväntade och när har alla fått brevet?

Skickar in ditt förslag till Stefan Jeppsson, 115P.

Du är även välkommen med egna klurigheter.

Ny medlem

Namn.....

Byggnad.....

Anst.nummer.....

Tel. nummer.....

OVANLIG UPPFINNARE

Som ivrig »Sinclairolog» visste jag att engelsmannen Sir Clive Sinclair har uppfunnit den elektriska minicykeln Zike, när jag läste om den i Illustrerad Vetenskap nummer 11/92.

Som det också framgår av artikeln är Sir Clive Sinclair bland annat känd för att ha uppfunnit digitaluret 1978.

Men redan som tonåring återupptäckte han det binära talsystemet och gjorde en räknemaskin, som kunde programmeras med hålkort. År 1958 blev han vid en ålder av 18 år redaktör för en större brittisk tidskrift för elektronik. Tre år senare utvecklade han den då minsta förstärkaren som var stor som en 50-öring.

Sedan följer hans uppfinningar slag i slag. En mini-TV 1966, en hi-fianläggning 1968, en räknare 1972 och hans första dator 1978. År 1980 och året efter kom ytterligare två datorer kända som ZX80 och ZX81.

Det är just datorer som verkligen gjort namnet Sinclair känt. Han gav begreppet hemdator en helt ny betydelse, när han 1982 lanserade det som skulle bli en av världens populäraste hemdatorer, Sinclair ZX Spectrum 48K. Världen över såldes 14 miljoner exemplar.

På grund av sina insatser inom tekniken adlades Clive Sinclair 1983.

Jag hade en ZX-81. Jag minns att den kostade strax över 1000-lappen. Först funderade jag på att skaffa en Texas dator, men köpte den aldrig, då gemena och versala bokstäver såg likadana ut (gemena var endast nerkrympta versaler). Månaden därpå gick Texas datorer i konkurs.

ZX-81 var den hemdator som pressade priserna på marknaden.

Tyvärr hade den inget tangentbord med knappar. Många säger det var touch-kontroller, men så var inte fallet: tangentbordet var med gjutna hål i plasthöljet: över detta var det en slät hinna av mjukplast. Man fick pressa ned plasthinnan i hålen, där underliggande trådar kom i kontakt med varandra. Programspråket var BASIC. Bara för det var så omständligt att pressa ned "tangenterna", hade varje tangent flera funktioner: antingen en bokstav eller ett BASIC-ord.

Det gick 32 x 22 tecken på skärmen. Svenska tecken fanns inte. Fingrafik fanns inte heller, men de 32 befintliga tecknen kunde delas upp i fyra gånger fler, vilket kallades fingrafik. Det gick att skriva in ett program som gjorde en klocka, där urtavla, siffror, tim- och minutvisare plottades upp. På prov la jag även in en sekundvisare i programmet: det tog flera sekunder att plotta upp och radera sekundevisaren, så detta fungerade inte. Frekvensen ökade då datorn blev varm: klockan gick inte rätt.

Man kopplade datorn till TV:n och sparade programmen på en kassettbandspelare, för att det skulle vara billigt.

Datorn var så långsam, att man kunde programmera in ett kommando för att släcka skärmen då den gjorde stora beräkningar.

Man fick dock inte glömma att lägga in ett kommando att aktivera skärmen igen, annars var det bara att stänga av datorn.

Skrivaren kostade också strax över 1000-lappen. Papperet hade en hinna av aluminiumpulver: ett stift for över papperet och brände

tecknen. Varje tecken bestod av 8*8 pixel. Stiftet behövde gå 8 gånger över papperet för en bokstavshöjd. Synkroniseringen i sidled skedde med ett kuggjul, en kugglucka för varje pixel i sidled, men detta blev igensatt med det avbrända aluminiumstoffet: efter några meter utskrift var kugghjulet så igensatt, att synkroniseringen var borta: bokstäverna gick knappt att läsa. Skrivaren fick plockas ner och rengöras för var femte meter utskrift. Även skrivaren hade 32 tecken i bredd. Dock fanns här riktig fingrafik: 256 punkter på bredden och 10 meter på höjden. Det gick att skapa egna tecken och skriva ut svenska bokstäver.

Minnet i datorn var 1 K. Den gick att bygga ut till 16 K. Extraminnet trycktes på baktill: petade man för hårt på datorn, blev det glappkontakt, det inprogrammerade försvann.

Så småningom kom kitar: ett riktigt tangentbord och fingrafik, men fingrafiken var 8 pixel i sid-

led och ett i höjded. Jag var så trött på den, att jag sålde den. Synd, för en ouppackad såldes nyligen för en miljon på auktion.

Efterföljaren var Spectrum. Även denna hade 32*22 tecken på skärmen, men riktig fingrafik och 8 färger. Eftersom datorer har 8 bits minne, kan man lämpligtvis fylla upp dem med något. För 8 färger behöver man bara 3 bit: blått, rött och grönt i olika kombinationer. Vad kan man mer hitta på? Jo för- och bakgrundsfärg! Nu är vi uppe i 6 bit. Det finns ju 2 bit att utnyttja. Det är ju som att ha en bokhylla med åtta plan och inte utnyttja två. Ah! Ljus och mörk färg. En bit kvar. Vad kan man hitta på? Jo, blink! Detta innebar att för- och bakgrundsfärg växlade färg med varandra. Det var väl häftigt, vad?

Skärmen var fortfarande uppdelad i 32*22 enheter (grovgrafik): varje enhet kunde bara ha en förgrundsfärg, en bakgrundsfärg, ljus eller mörkt, eller blink. Ritade man en röd linje som korsade en grön, blev vissa delar av den gröna röd där de korsades (detta gick att undvika om man planerade att linjernas skärningspunkt stämde exakt med grovgrafiken).

Spectrum hade mycket bättre tangentbord än föregångaren, men det var mjuka gummiknappar. Man hade behållit finessen från föregångaren med att ett helt BASIC-ord skulle kunna skrivas med en knapptryckning. Men med färger och fingrafik som innebar en mängd nya kommando hade varje knapp 6 -7 funktioner: typ SHIFT-ALTERNATIV-SLÄPP HÅLLA KVAR-B och så vidare. Det var inte särskilt praktiskt och programmeringen var invecklad. De olika funktionerna stod på och intill gummiknapparna.

VIC eller Commodore 64 vann tävlingen, eftersom den hade bättre tangentbord. Nästan alla trodde 64 betydde 30% mer än 48, men så var inte fallet: varken Commodore 64 eller Spectrum 48K hade mer än 48K för programmen - skärmbilden krävde 6K och BASIC-programmet 10K.

Men mått är viktigt på varan vi äger: hästkrafter, cylindervolym, antal cylindrar, ventiler och allt vad man kan mäta och briljera med.

Men som sagt: ZX81 och Spectrum ledde till att priserna pressades. Man kunde ha svenska tecken på skärmen, förutsatt att man programmerade in eller laddade dem. Det fanns dubbla teckenuppsättningar, varav det ena gick att ändra.

Häftiga bilder på spel kunde ritas upp, där man hade beräknat att fingrafiken skulle passa med grovgrafiken exakt. Man behövde inte rita en bild varje gång - dessa kunde laddas in. Eftersom varje bild krävde 6K fick man alltså plast med kanske 6 bilder - något minne fick man ju ha till programmet också.

Men Commodore vann ändå, dels för att folk trodde sig ha 16K mer till förfogande, dels för att tangentbordet var bättre. Trots att den var dyrare än Spectrum: man fick ha Kommodores egen kassetbandspelare till den, vilken säkert var dyrare än en valfri kassetbandspelare. Commodore hade också A4-skrivare och diskdrive på marknaden tidigare än Spectrum.

Stefan

Brinnande bovar
Tio bensintjuvar använde skärbrännare för att få hål på en pipeline i sydvästra Nigeria 1994. Hela gänget avled vid explosionen.

Udda valörer
En 22-årig man från Wichita, Kansas, greps av polisen sedan han försökt prångla ut egenhändigt tillverkade sedlar. Sextondollarsedlar!

Skriftligt erkännande

När bankrånaren Lee Womble i Stratford, USA, skulle skriva ett hotfullt meddelande till kassörskan använde han en kontokortsremsa – med sitt eget namn och adress pryddigt utsatt. Han fick sina 3 000 dollar, men hann inte göra av med ett enda cent förrän polisen knackade på.

Majestätsbrott i republiken

"Den som i uppsåt att döda kejsaren och storfursten beröfvar honom lifvet, eller gör försök därtill, dömes för högförräderi till dödsstraff" stod det i den finska strafflagen ända till 1995. Trots att landet varit republik sedan 1917.

Tappade rösten

Inför ett politiskt val i Massachusetts 1988, var en av kandidaterna, Herbert Conolly, ute och valtalade i allra sista stund. Därför kom han femton minuter för sent till vallokalen och missade att själv rösta.

Vid sluträkningen visade det sig att Conolly fått 14 715 röster. Och hans motståndare 14 716.

Släpptes inte in

Vid OS i Lake Placid 1980 vägrade en vakt att släppa in Carl XIV Gustaf till en av tävlingsarenorna. På kungens passersedel stod "King of Sweden", vilket fick vakten att utbrista:
– Mr King, ha-ha-ha...

Vem var guldmedaljören?

Strax innan roddtävlingen "tvåa med styrman" startade i Paris-olympiaden 1900 tyckte de holländska roddarna Françoise Brandt och Roelof Klein att deras styrman var för tung så de bad en grabb i tioårsåldern i publiken åka med istället. Holländarna vann loppet och även deras "styrman" hyllades som segrare – innan han tackade för sig och försvann i folkmängden. Grabben räknas fortfarande som den yngste olympiske guldmedaljören genom tiderna. Men ingen känner till hans namn.

Hyfsad ränta

I januari 1996 fick pensionären Roland Mattsson i Skutskär ett meddelande från Nordbanken att han under 1995 hade fått 2,6 miljarder kronor i ränta på de 19 000 kronor han hade på sitt sparkonto. Och att han kunde räkna med en kvarskatt på 711 miljoner framåt sommaren.

Den rätta ränteinkomsten var 2 253 kronor – tills datan fick snatt.

Självhushåll

Indianhövdingen Wamaikah levererade kött till amerikanska armén mot en ersättning av 3 000 dollar i guld.

En dag i maj 1834 försvann den gamle indianen spårlöst – sedan hans kunder upptäckt att de i fyra månader ätit sina egna hästar.

Lång amorteringsstid

Den franske advokaten François Raffray tyckte han gjorde en riktigt bra affär när han 1965 köpte en lägenhet av 90-åriga Jeanne Calment. Han fick ta över hennes bostad mot löfte att betala madame Calment 2 500 franc i månaden – så länge hon levde.

Den 21 februari 1996 firade Jeanne Calment sin 121-årsdag, som världens äldsta människa. Advokat Raffray avled för övrigt för några år sedan, 77 år gammal. Och skulden har nu övertagits av hans änka.

Vildhussens fall

I slutet av 1700-talet åtog sig Magnus Huss – Vildhussen, kallad – att för 100 riksdaler gräva en liten flotränna förbi det 38 meter höga vattenfallet Storforsen i Indalsälven i Jämtland. Men den lilla rännilen vidgas snabbt och snart hade hela älven tagit en ny färd.

Natten mellan den 6 och 7 juni 1796 tömdes hela den 16 kvadratkilometer stora Ragundasjön inom loppet av fyra timmar. Samtidigt torrlades den mäktiga Storforsen som idag är en stor turistattraktion under namnet Döda fallet.

Rena snurren

Christos Bertso på den grekiska ön Korfu konstruerade en egen takfläkt, modell större. Bladen var drygt 3,5 meter långa och anordningen drevs av en flygplansmotor på taket.

Allt gick bra tills han startade maskinen – och huset rasade samman.

Litade på banken

En norrman rånade en bank på 30 000 kronor. Men åkte fast när han samma dag gick in på samma bankkontor för att sätta in pengarna på sitt sparkonto.

– Jag var rädd att någon skulle stjäla dem, förklarade han.

Oväntad portohöjning

Den 16 december 1994 postades ett julkort i Lund. Det skulle till Hjärup, en knapp mil därifrån. Kortet var korrekt frankerat, men när det kom fram två månader senare hade portot höjts. Varför posten krävde 8:40 i straffavgift av mottagaren.

Kommunen sopar till

I augusti 1993 krävde Örebro kommun Heimo Koskilampi på 41 029 336 kronor för sophämtning. Och när Heimo ringde och påpekade misstaget fick han följande besked:

– Du måste betala in beloppet, så korrigerar vi felet på nästa räkning.

Lågt valdeltagande

En politiker i polska Mragowo förlorade kommunalvalet sedan han av artighetsskäl röstat på sin motkandidat. Det visade sig att han var den ende som brydde sig om att rösta.

Telefonlurade sig själv

En engelsk student kom 1993 på ett fiffigt sätt att tjäna pengar på datoriserad telefonfrågesport. Datorn registrerade tystnad som ett nej och genom att lägga av luren svarade han nej på alla frågor som ställdes. Ibland lade ynglingen av telefonluren uppåt 15 timmar i sträck. På kort tid vann han också 16 000 pund.

Medan telefonräkningen gick på 268 793 pund.

Knockad på nolltid

Boxaren Ralph Walton knockades medan han rättade till tandskyddet i sin ringhörna inför en match mot Al Couture i september 1946 i Lewiston, Maine, USA. Matchen tog 10,5 sekunder – inklusive de 10 sekunder som domaren räknade.

Sänkt pension

Från början fick Folke Andersson från Dalarna 87 öre i månaden i tjänstepension. Men det var tydligen alldeles för mycket för efter ett tag sänktes den till 70 öre, och sedan till 7 öre.

1993 uppgick Folkes tjänstepension till 1 öre i månaden – enligt utbetalningskortet från lantbrevbäraren.

Spelpengar

Trettonårige Lance Aukett i Porto på Nya Zeeland hittade en konstig sedel i en låda med gamla skolböcker. Han gick till banken men där visste ingen vad den kunde vara värd. Slutligen hamnade sedeln hos riksbanken som utan krångel växlade in den och gav Lance 151 nyzeeländska dollar, motsvarande ungefär 600 svenska kronor. Fortsatta efterforskningar visade att sedeln kom från ett gammalt monopolspel.

Raka vägen till Mars

En tvålfabrik i Minnesota utlovade i november 1957 en resa till Mars för den som inom ett år sände in 600 tomma tuber från deras nya rakkram. Skickade man in 900 tuber gällde resan för två personer.

Ett ofarligt jippo, tänkte tvålfabrikören. Ingen människa kan ju förbruka så mycket tvål på 365 dagar.

Men då hade man inte räknat med en butiksägare vid namn G T French. Denne satsade hårt på att sälja rakkram – och gav rabatt till de kunder som lämnade in sina förbrukade tuber.

Och efter ett år hade mr French sina 900 tuber. Och krävde att få göra den utlovade resan tillsammans med sin fru.

Faktum är att den hale tvålfabrikören lyckades ta sig ur knipan. Han satte makarna French på ett flygplan och sände dem raka vägen till Mars – en liten by med 340 invånare i närheten av tyska staden Wesel.

Ute och seglade

I december 1995 lovade konsumbutiken Seglet i Gävle att den kund som handlade mest, just den dag i julhandeln som affären satte nytt omsättningsrekord, skulle få sina pengar tillbaka.

Tursamt för butiken kom ingen in och köpte hela varulagret...

Korttänkt

Inför julen 1994 bestämde Saab Military Aircraft att skippa alla julkort och istället skänka motsvarande belopp – 75 000 kronor – till barncancerfonden.

Men för säkerhets skull skrev man brev till alla som man tidigare år sänt julkort till och förklarade sitt beslut. Och då passade man samtidigt på att önska dem en riktigt god jul!